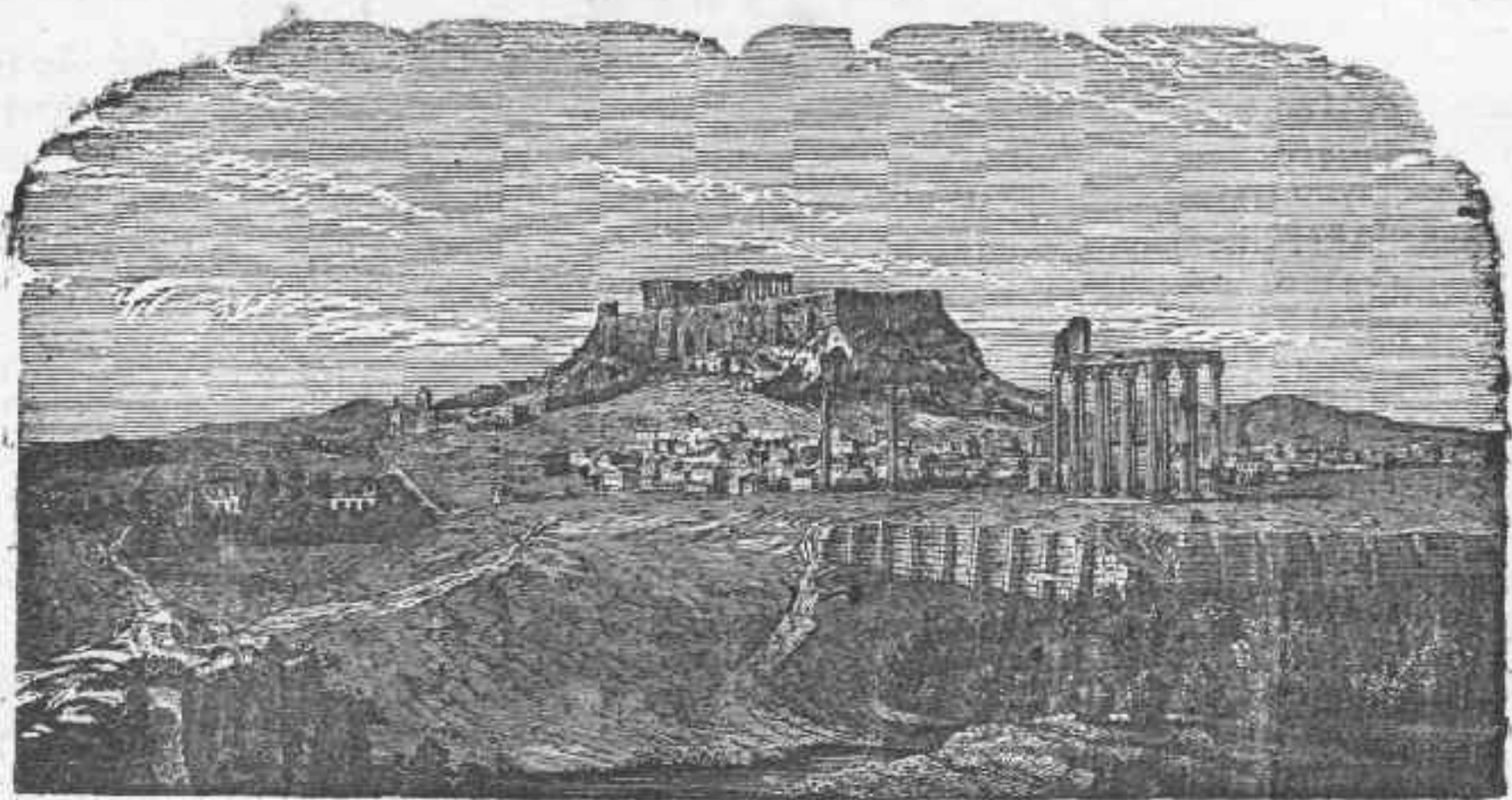

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΜΑΡΤΙΟΥ, 1868.

ΤΟΜΟΣ ΙΗ΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 431.

ΠΛΑΤΩΝΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ.

(Συνέχ. Ἰδε φυλλάδ. 430.)

Φαῖδρος.

Διασάφησις τοῦ Διαλόγου. Τὸ πρῶτον ἐρώτημα ὅπερ οἶκοθεν ἐπέρχεται ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ ἀναγινώσκοντος εἶναι, τί τὸ κύριον θέμα τοῦ διαλόγου τούτου, τίς ἡ ὑπὸ τὸ πολλαπλοῦν καὶ ἑτεροειδὲς τῶν μερῶν αὐτοῦ ὑφαστῶσα ἐνότης, ἢ τίς ὁ πρὸς ὃν ὄρος καὶ ὁ σκοπὸς τῆς Πλατωνικῆς ταύτης πραγματείας; Ἡ ὑπὸ τῶν ἐν τῇ ἀναλύσει αὐτῆς ἐγκυψάντων σοφῶν ἀνδρῶν δοθεῖσα ἀπάντησις εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο, διαποικίλλεται ἀναλόγως τῶν διαφορῶν ἀντικειμένων περὶ ὧν ὁ συγγραφεὺς πραγματεύεται. Ὅθεν οἱ μὲν ἀπεφήναντο ὅτι ἐν τῷ Φαίδρῳ πρόκειται οὐσιωδῶς περὶ τῆς ἰδέας τοῦ καλοῦ, οἱ δὲ περὶ τοῦ ἔρωτος, οἱ δὲ περὶ τινῶν κανόνων τῆς ῥητορικῆς τέχνης, πρὸς ὧν τὴν ἐφαρμογὴν χρησιμεύουσιν οἱ ἐν εἰδεί παραδειγμάτων προταχθέντες τρεῖς λόγοι περὶ ἔρωτος, ἄλλοι δὲ τέλος ἐθεώρησαν ὡς τὴν σπουδαιότεραν καὶ ἐπικρατεστέραν πλευρὰν τοῦ ὅλου Διαλόγου ἐκείνην ἐν ἣ περιγράφεται τὸ ἐμβριθὲς καὶ ὑπέροχον τῆς φιλοσοφίας, χαρακτηριζομένης ὡς τῆς βίτης πάντων τῶν κλάδων τῆς ἀνθρωπίνης ἐμπειρίας καὶ μαθήσεως. Ἀλλ' εἰ καὶ ἅπαντες οὗτοι ἀπο-

πειραθέντες ὅπως εἰσδύσωσιν εἰς τὴν κυρίαν ἔννοιαν καὶ τὸ πρῶτιστον τοῦ Διαλόγου προσήψαντο ἕκαστοι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τοῦ ἀληθοῦς ἐπιλα-; βόμενοι τούτου ἢ ἐκείνου ἐκ τῶν διαφορῶν στοιχείων τῶν τὸ σύνολον ἀπαρτιζόντων, οὐδεὶς ὅμως ἐξ αὐτῶν ἴσχυσεν ὅπως συμπεριλάβῃ τὴν καθολικὴν ἐκείνην καὶ θεμελιώδη ἰδέαν, ἥτις διῃκνουμένη διὰ πρῶτον τῶν μερικοτήτων συνέχει αὐτὰς σκοπίμως, ῥυθμίζουσα καὶ διοργανοῦσα πρὸς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ σημεῖον, πρὸς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐνότητα. Τὴν ἰδέαν λοιπὸν ταύτην καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τοῦ παρόντος διατυπώντες καὶ εἰσαγωγικῶς προεκτιθέντες θέλομεν ἀκολουθῶς χειρῶν ἡμεῶν ὑπ' αὐτῆς πρὸς ἀκριβῆ τῶν καθέκαστα ἐκτίμησιν, καὶ πρὸς ἀσφαλῆ ἐρευνᾶν τῆς πρὸς ἄλληλα συναφείας καὶ συναρτήσεως. Τί ἄρα τὸ κεφαλαιῶδες καὶ περιληπτικὸν ἐξαγόμενον ὅπερ πορίζομεθα ἐκ τῆς μετ' ἐπιστάσεως μελέτης τοῦ ἀνά χειρας Διαλόγου; Ὅτι ἡ ἀληθὴς φιλοσοφία, ἥτις δὲν πρέπει νὰ συγχέηται μετὰ τῆς σοφιστικῆς τῆς ὑπηρετούσης τὸν ἐγωϊσμὸν καὶ τὸ πάθος, εἶναι ἡ ἀπολύτως ἀναγκαία βᾶσις τῆς ῥητορικῆς, τῆς πολιτικῆς καὶ τοῦ ὅλου ἀνθρωπίνου βίου, ἥς τινος τὸ διανοητικὸν ὄργανον εἶναι ἡ διαλεκτικὴ, ἀναπτύσσουσα διὰ τε τοῦ γραπτοῦ καὶ πρὸ πάντων διὰ τοῦ προφορικοῦ λόγου τὰς γνώσεις, αἵτινες παράγονται καὶ παχιοῦνται διὰ τοῦ ἀμοιβαίου πνευματικοῦ συγ-

χρωτισμοῦ καὶ συγκοινωνίας τοῦ τε διδασκόμενου καὶ τοῦ διδάσκοντος. Πηγὴ δὲ πάσης ὑγιοῦς φιλοσοφίας, πάσης καθαρᾶς καὶ τελείας πνευματικῆς ζωῆς εἶναι ὁ ἐνθεος ἔρως, ἥτοι ἡ λύσις τῆς ψυχῆς ἀπὸ τῶν δεσμῶν τῶν ἐγωϊστικῶν καὶ ὕλικῶν συμφερόντων καὶ ἀπολαύσεων καὶ ἡ ἀναπτέρωσις αὐτῆς πρὸς τὸ ἰδανικὸν κάλλος οὗτινος ἀντανεκλάσεις εἶναι τὰ ἐν τῷ αἰσθητῷ τούτῳ κόσμῳ καλὰ, ἐξ ὧν λαμβάνουσα ἡ ψυχὴ τὸ ἐνδόσιμον ἐν τῷ παρόντι βίῳ ἀνακαλεῖ διὰ τῆς ἀναμνήσεως τὴν θεὰν ἐκείνην τοῦ ἰδανικοῦ κάλλους, ἣν εἶχεν ἀπολαύσειν ἐν τῇ προϋπάρξει αὐτῆς, ὅτε συνδιητάτο μετὰ τῆς θεότητος πρὶν ἢ ἐμπέσῃ εἰς τοῦτο τὸ σῶμα τὸ γήινον. Τοιαύτη δὲ μάλιστα ἐγένετο ἡ ὑψηλὴ ἀποστολὴ τοῦ Πλάτωνος, τοιαύτη ἐφαίλει νὰ ᾔῃαι ἡ τοῦ ὄντως ἔραστοῦ, τοῦ τὴν φιλοσοφίαν μετιόντος, νὰ διεγείρῃ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἐρωμένου του τὰς οὐρανίας εἰκόνας αὐτοῦ τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀληθοῦς, ὑφ' ὧν πρότερον αὐτὸς ἐμπνευσθεὶς διεφώτισε τὴν ἰδίαν αὐτοῦ διάνοιαν.

Ὡς ἐξ ἀπόπτου οὖν σκιαγραφῆσαντες τὴν σκελετώδη ἰδέαν τοῦ συγγράμματος τούτου, φέρε δὴ κατοπτεύσωμεν αὐτὸ καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς, ἵνα ὑποβάλλοντες τὸν μηχανισμόν τοῦ ὑπὸ τὴν σμίλην τῆς κριτικῆς ἐρεύνης καὶ ἀναλύσεως, καταδειξώμεν πῶς διὰ τὴν ἐντεχνον καὶ ἐπιτήδειον πλοκὴν καὶ συναρμοσίαν τῶν μέρων αὐτοῦ, διὰ τὴν ἐγκυκλοπαιδικὴν σειρὰν καὶ συνάρτησιν τῶν κυριωτέρων ἀρχῶν καὶ θεωριῶν ἐφ' ὧν ἐπωκοδόμηται τὸ ὅλον Πλατωνικὸν σύστημα, διὰ τὴν ἐπαφρόδιτον χάριν καὶ ποιητικὴν καλλονὴν μεθ' ἧς ἐπίσταται ὁ συγγραφεὺς νὰ περιβάλλῃ τὰ ὑψηλότερα αὐτοῦ φιλοσοφικά δόγματα, εἰκότως συγκατατάσσεται τοιοῦτον ἔργον μετὰ τῶν ἀθανάτων προϊόντων τῆς ἀρχαίας καλλιτεχνίας συνάμα δὲ καὶ ἐπιστημονικῆς ἀριστονοίας.

Καὶ πρῶτον παρατηρητέον ὅτι ὁ διάλογος οὗτος διχοτομεῖται εἰς δύο πρώτιστα μέρη, τὸ μὲν περιέχον τὸν λόγον τοῦ Λυσίου καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν ἐπομένους δύο τοῦ Σωκράτους, τοὺς διαδοχικῶς ἀλλήλους συμπληροῦντας καὶ ἀπαρτίζοντας πλήρως τὸ σύμπλεγμα, τὸ δὲ διαλαμβάνον περὶ τῆς ρητορικῆς καὶ τῆς διαφορᾶς τοῦ προφορικοῦ καὶ γραπτοῦ λόγου, ἀμφοτέρω δὲ τὰ μέρη ταῦτα συνδέονται οὐχὶ μόνον ἐσωτερικῶς καὶ κατὰ λογικὴν ἀνάγκην, ἀλλὰ καὶ ἐξωτερικῶς καὶ ἐντέχνως διὰ τοῦ συντόμου Μύθου τῶν Τεττίγων· ἐπὶ τέλος δὲ ὁ Ἐπίλογος ἐπαναγεί ἡμᾶς εἰς τὸ ἀρχικὸν πρόβλημα συγκεφαλαίων ὅτι μόνη ἡ φιλοσοφία διδάσκει τὴν ὀρθὴν χρῆσιν λόγου· ἐνῶ αὐτὴ αὐτὴ ἡ πραγματεία τοῦ Πλάτωνος ἡ ὑπὸ τὴν ἐμπνευσιν τῆς φιλοσοφίας συνταχθεῖσα πρόκειται ὡς τὸ τελειώτερον παράδειγμα τοιοῦτου εἶδους συγγραφῶν.

Ἀλλὰ πρὶν ἢ ὁ Φαῖδρος ἀρξῇται τῆς ἀναγνώσεως τοῦ πρώτου λόγου τοῦ ὑπὸ τοῦ Λυσίου συνταχθέντος, προηγείται δραματικὴ τις εἰσαγωγὴ πλήρης θελήτρων καὶ ἀττικῆς χάριτος· διότι ἐν αὐτῇ περιγράφονται μετὰ μαγευτικῆς ἀφελείας καὶ γλαφυρότητος τὰ κάλλη τῆς ἐξωτερικῆς φύσεως, ἐφ' ὅσον ἡ σκηνὴ τοῦ Διαλόγου ὑποτίθεται ἐν ὑπαίθρῳ. Τὰ πάντα ζωγραφοῦνται ἐναργῶς καὶ μετὰ ζωτικῶν χρωμάτων, τὰ πάντα πνέουσιν αἰσθηματικῆς θυμηδίας καὶ ἱλαρότητας, οἷον τὸ καθαρόν ἐκεῖνο καὶ διαφανὲς ὕδατιον τοῦ Ἰλισσοῦ ποταμοῦ, τὸ βρέχον ἐν ὥρᾳ θερινῇ περὶ τὴν μεσημβρίαν τοὺς πόδας τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Φαίδρου κατὰ τὴν ἐντεῦθεν διάβασίν των, ἡ εὐρεῖα ἐκείνη καὶ ὑψηλὴ πλάτανος ἡ ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος πολλάκις ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ μνημονευομένη, τὸ ὕψος ἐκεῖνο καὶ τὸ σύσκιον τῆς λύγου, ἥς τινος τὰ ἔνθη διαχέουσι βαλσαμώδη εὐωδίαν διὰ τοῦ δροσεροῦ ἀέρος, ἡ ὑπὸ τῆς πλατάνου ῥέουσα ψυχρὸν ὕδωρ χαριεστάτη πηγὴ, μετὰ τοῦ παρακειμένου ἱεροῦ τῶν Νυμφῶν καὶ τοῦ Ἀχελώου, τὸ θερινὸν καὶ λιγύφωνον ἄσμα τοῦ χοροῦ τῶν τεττίγων καὶ τὸ πάντων κομψότατον ἡ πυκνὴ ἐκείνη χλόη, ἐφ' ἧς στηρίζοντες τὰς κεφαλὰς των ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Φαῖδρος κατακλίνοντο ἐπὶ ἐδάφους ὀπωσοῦν ἀνωφεροῦς. Καθόλου δὲ ἅπαντα αὕτη ἡ γραφικωτάτη σκηνὴ τῆς φύσεως προπαρασκευάζει τὴν ψυχὴν εἰς τὴν ἀκρόασιν τῶν περὶ ἔρωτος καὶ ἐνθουσιασμοῦ ἐκφωνηθησομένων λόγων καὶ τὴν προδιαθέτει εἰς τὸ λυρικὸν ὕψος καὶ τὴν ἐμπνευσιν.

Ἐκτὸς δὲ τούτου ἐν τῇ αὐτῇ εἰσαγωγῇ χαρακτηρίζονται οὐ μόνον τὰ δύο συνδιαλεγόμενα πρόσωπα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Λυσίας, οὗτινος ὁ λόγος παρέχει ἐκείνοις τὴν πρώτην ἀφορμὴν πρὸς συνδιάλεξιν· διότι τούτου τὰ ἦθη πλαγίως καθιπτόμενος ὁ Πλάτων παριστάνει αὐτὸν ὡς διατρίβοντα παρ' Ἐπικράτει τῷ δημαγωγῷ, πολίτῃ φαύλῳ καὶ ἐπικαλουμένῳ Σακσεφόρῳ διὰ τὸν βαθὺν αὐτοῦ πῶγονα, ἐν τῇ οἰκίᾳ Μορύχου τοῦ τραγικοῦ ποιητοῦ, κωμωδομένου ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους διὰ τὴν ἀσωτίαν καὶ ἀδδηφάγειν του. Ὁ δὲ Σωκράτης, ὅστις συνήθως ἐνδιέτριβεν ἐντὸς τοῦ ἄστεος, ὅστις ἐν δευτέρῳ λόγῳ ἐτίθετο τὴν σπουδὴν τῆς φύσεως καθὼς ἄχρηστον εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον, εἰσάγεται ἐνταῦθα ἐμμένων εἰς τὰς ἑξεις του· διότι καὶ νῦν χάριν φιλομαθείας ἐλαυνόμενος ὑπὸ ἀκαθέκτου ἐπιθυμίας ἵνα ἀκούσῃ τὸν λόγον τοῦ Λυσίου, ὅν ὁ Φαῖδρος πορευόμενος πρὸς περίπατον ἐξω τείχους ἐκόμιζε μεθ' ἑαυτοῦ ὑπὸ τὸ ἱμάτιον, συγκατατίθεται νὰ τὸν παρακολουθήσῃ λέγων πρὸς αὐτὸν, ἡ ἐξοχὴ καὶ τὰ δένδρα οὐδὲν θέλουν νὰ μὲ διδάσκωσιν, ἀλλ' οἱ ἐν τῷ ἄστει ἄνθρωποι· πλὴν σὺ, ὦ Φαῖδρε, εὔρες τὸν τρόπον νὰ μὲ ἐλκύσῃς εἰς τὴν ἐξοχὴν· διότι καθὼς οἱ ὀδηγοὶν

τες πεινῶντα πρόβατα τὰ ἀναγκάζουσι νὰ τοὺς ἀκολουθῶσι σείοντες πρὸ αὐτῶν κλάδον ἐλαίας ἢ καρπὸν τινα, οὕτω καὶ σὺ δεικνύων εἰς ἐμὲ τετράδια λόγων δύνασαι νὰ μὲ φέρῃς μέχρι τῶν ἐσχάτων ὁρίων τῆς Ἀττικῆς καὶ ἔτι πορρωτέρω. Δὲν ἔπεται ὁμοῦς ἐκ τούτων ὅτι ὁ Πλάτων προϋτίθετο ἵνα παραστήσῃ τὸν Σωκράτη ὡς περιφρονοῦντα καὶ ἀποστρεφόμενον τὴν φύσιν, ἥς τινος τὰς γοητείας αὐτὸς ἀπ' ἐναντίας ἐνδομύχως αἰσθάνεται καὶ γίνεται διερμηνεὺς τῶν καλλονῶν τῆς μετὰ ζωῆρας περιπαθείας καὶ ἐνδιαφέροντος, ἀλλ' ὡς παντὶ σθένει ἀγωνιζόμενον ὅπως κατακτήσῃ εἰς τὴν ἀληθῆ αὐτογνωσίαν, ἣν ἐθεώρει ὡς τὸ μόνον προσφυὲς ὄργανον πρὸς κατανόησιν οὐ μόνον τῆς φύσεως, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς δημώδους θρησκείας. Ὅθεν καὶ ἐρωτώμενος ὑπὸ τοῦ Φαίδρου ἐν τῷ περιπάτῳ τί ἐδόξαζε περὶ τῆς μυθολογουμένης ἀρπαγῆς τῆς Ἰφριθυίας ὑπὸ τοῦ Βορέου, ἧτις λέγεται ὅτι ἐγένετο ἐνῶ ἐκείνη συνέπαιζε μετὰ τῶν Νυμφῶν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἰλισσοῦ, διαδήλοῦν ὅτι οἱ ἀσχολούμενοι εἰς τὴν διὰ τῆς φυσικῆς ἀλληγορικῆς ἐξήγησιν τῆς μυθολογίας ματαιοπονοῦσι· διότι ἡ ἐξήγησις αὕτη μονομερὴς οὖσα καὶ μὴ παραδεχομένη μήτε τὸ ἱστορικόν, μήτε τὸ ἠθικο-μεταφυσικὸν στοιχεῖον τῶν μυθολογικῶν παραδόσεων, εἶναι ἀνεπαρκὲς καὶ αὐθαίρετος. Ἐγὼ δὲ, λέγει ὁ Σωκράτης, δὲν ἔχω καιρὸν ν' ἀσχολῶμαι περὶ τὰ κοινὰ, ἀλλὰ περιοριζόμενος νὰ πιστεύω ὅ,τι καὶ οἱ πολλοὶ καταγίνομαι πῶς νὰ ἐκπληρώσω τὸ Δελφικὸν παράγγελμα, πῶς νὰ γνωρίσω τὸν ἐαυτόν μου. Ἀλλ' ἐμβαθύνοντες ἔτι ἐνδότερον εἰς τὴν ἐννοιαν τῆς ῥήσεως ταύτης, ἣν ὁ Πλάτων θέτει εἰς τὸ στόμα τοῦ Σωκράτους, συνάδουσιν πρὸς τὸν χαρακτῆρά του, κατανοοῦμεν ὅτι ὁ φιλόσοφος ἀντιταττόμενος κατὰ τῆς εἰς τὴν ἐποχὴν του ἐπικρατούσης φυσικῆς καὶ ἀλληγορικῆς τῶν μύθων ἐξηγήσεως, ὑποστηρίζει τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐρμηνευτικὴν μέθοδον, ἧτις δέον νὰ διεξάγῃται ὑπὸ τὸ πρίσμα τῆς ψυχολογικῆς καὶ ἠθικῆς αὐτογνωσίας.

Εἰς δὲ τὸν χαρακτῆρα τοῦ Σωκράτους ἀντίκειται ὁ τοῦ Φαίδρου, ὅστις ὀργᾷ μὲν, ὡς ὁ Σωκράτης, πρὸς τὴν τῶν λόγων ἀκρόασιν καὶ πρὸς τὸ κάλλος, ἀλλὰ πρὸς τὰς ὡς μαλθακὸς καὶ χαῦνος, δεικνύμενος εἰς ἄκρον φιλόζωος καὶ προνοητικὸς περὶ τῆς υἱείας του, προτιμῶν ἐπὶ τὸ ἀνετώτερον τοῦς ἐν ταῖς δημοσίαις ὁδοῖς περιπάτους ἀντὶ τῶν ἐν τοῖς γυμνασίοις δρόμων, ἐνθα καθὼς φιλήκοος καὶ φιλόλογος ὤφειλε νὰ ἐνδιατρίβῃ, ὡς ὁ Σωκράτης. Τεκμήριον δὲ τῆς ἡδυπαθείας αὐτοῦ καὶ διαθρύψεως ἔστω καὶ ἡ ὁμολογία του ὅτι σήμερον μόνον ἕνεκεν τοῦ ὑπερβολικοῦ κάδωστος ἔτυχεν νὰ ἦναι ἀνυπόδυστος, ἐνῶ ὁ Σωκράτης αἰεὶ γυμνόπους ἐβιάδιζεν. Εἶναι δὲ ἀξιοσημείωτος καὶ ἡ ἐκ τοῦ ἀγόνου τῆς διανοίας του

προερχομένη τυφλὴ αὐτοῦ ὑποταγὴ εἰς τὸ κύρος τῶν ἄλλων, ἀποστηθίσαντος κατὰ λέξιν τὸν λόγον τοῦ Λυσίου καὶ διὰ τὸ ἀσθενὲς καὶ ἄστατον τῆς ἰδίας αὐτοῦ κρίσεως εὐκόλως μεταβάλλοντος γνώμην καὶ ἀδυσανίστως ἀποδεχομένου πᾶσαν νέαν σοφιστικὴν διδασκαλίαν, πᾶν νέον ἄκουσμα.

Τέλος δὲ πρὸς συμπλήρωσιν τῶν περὶ τῆς εἰσαγωγῆς ταύτης ἡμετέρων παρατηρήσεων προσθετέον ἐνταῦθα καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν ὁ Σωκράτης ἀπαιτεῖ παρὰ τοῦ Φαίδρου τὴν πιστὴν καὶ κατὰ γράμματα ἀνάγνωσιν τοῦ ὅλου λόγου τοῦ Λυσίου, ἀποδοκιμάσας τὴν παρ' ἐκείνου γενομένην πρότασιν τοῦ νὰ διέλθῃ ἐν συνόψει τὴν ὑπόθεσιν καὶ τὰ κυριώτερα ἐπιχειρήματα τοῦ αὐτοῦ λόγου. Ἡ αἰτία εἶναι προφανής. Τρόπον τινὰ διὰ τοῦ μέσου τούτου ὁ Πλάτων προεξαγγέλλει ὅτι ὁ Σωκράτης δὲν ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ Φαίδρου, ἀλλὰ κατὰ τοῦ Λυσίου, ὅτι ἡ μετὰ ταῦτα γενησομένη ἐπίκρισις τοῦ λόγου ἀφορᾷ ἀποκλειστικῶς αὐτὸν τὸν ῥήτορα, ἀλλ' οὐχὶ τὸν Φαίδρον τὸν ἀπλῶς ἀναγινώσκοντα, συνάμα δὲ ὑπαινίττεται ὅτι ἡ σοφιστικὴ αὕτη μελέτη, εἰ καὶ συνταχθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ τοῦ φιλοσόφου, ἀπομιμνῆται ὁμοῦς ἀκριδέστατα τὸ λεκτικὸν καὶ πραγματικὸν τῶν λόγων τοῦ Λυσίου.

Μέρος πρῶτον τοῦ Διαλόγου.

Λόγος τοῦ Λυσίου.

Ὁ γράψας τὸν λόγον τοῦτον εἶναι μὲν ἐραστὴς νεανίου τινός, ἀλλ' ἀποπειράται ἵνα τῷ ἀποδείξῃ ὅτι προτιμότερον εἶναι νὰ χαρισθῇ εἰς αὐτὸν τὸν μὴ ἐμπαθῶς ἐρῶντα, ἢ εἰς ἄλλον τινὰ ὑπὸ τοῦ πάθους τοῦ ἔρωτος ἀποτυφλούμενον. Ὁ λόγος οὗτος κατ' εἶδος μὲν θεωρούμενος, εἰ καὶ συνίσταται ἐκ περιόδων στρογγύλων καὶ τετορνευμένων, εἰ καὶ τηρεῖ ἐπακριβῶς πάντας τοὺς ῥητορικοὺς κανόνους, ἔχει ὁμοῦ καὶ πολλὰ τὰ ἐλλειμματα· διότι τὸ μονότονον τοῦ ῥυθμοῦ, ἡ ὑπὸ διαφόρους μορφὰς συνεχῆς ἐπανάληψις τῆς αὐτῆς ἐννοίας, ἄμειρος οὖσα ποικιλίας, πρόδου καὶ ἀναπτύξεως, τίκει κόρον εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀναγνώστου, ἐφ' ὅσον, κατὰ τὴν εὐστοχον τοῦ Σωκράτους παρατήρησιν, τὸ θέμα τοῦ λόγου εἶναι λίαν ἐπιπόλαιον, ξηρὸν καὶ ἄγονον, ὅπερ ἀποκλείει τὴν εὐρεσιν ἧτις ἀπορρέει ἐκ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τῆς ἐμπνεύσεως τῆς ἀκρατῆς ταύτης βαθμίδος τοῦ πνεύματος, ἐπιδέχεται μόνον τὴν τῶν διανοημάτων διάθεσιν καὶ κατὰ ταῦτα ἀνήκουσαν εἰς τὴν ταπεινὴν σφαῖραν τῆς ἐμπειρίας καὶ τῆς ῥητορικῆς ἐξασκήσεως. Κατὰ δὲ τὴν ὅλην θεωρούμενος ὁ λόγος οὗτος εἶναι τὸ ἀπεικόνισμα τῆς τότε ὑπάρχουσης ἠθικῆς διχθορίας καὶ ἐξαχρειώσεως τῆς ὑψηλοτέρας κοινωνίας, ἧτις θέλει μὲν νὰ πράττῃ τὸ ἐγκλημα, ἀλλὰ προτιμᾷ τὴν ἀρετὴν, ἵνα μὴ λά-

ἐν τὰ ἐπίχειρα τῶν φύλων αὐτῆς πράξεων. Ἐν ἀρχῇ τοῦ ἐφεξῆς ἐπομένου πρώτου λόγου τοῦ Σωκράτους ἡ κοινωνικὴ αὕτη τάσις ὑπεμφαίνεται καὶ ἡ προσποίησις ῥητῶς ἐκφέρεται (1). Ὅτι δὲ ὁ Λυσίας ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ διανοεῖται τὴν χαμειπῆ σωματικὴν ἡδονὴν γίνεται προσέτι καταφανὲς ἐκ τοῦ ἐνδοιασμοῦ καὶ τῆς ἀοριστίας μεθ' ἧς πραγματεύεται περὶ τοῦ ἔρωτος, ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Σωκράτης μύλις καὶ μετὰ βίας συγκατατίθεται, τοῦ Φαίδρου ἐκλιπκροῦντος αὐτὸν ἵνα διαλάβῃ καὶ αὐτὸς περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος, ἀναγκαζόμενος ὅπως τηρήσῃ τὴν αὐτὴν ποταπὴν ἔννοιαν τοῦ ἔρωτος, ἣν καὶ ὁ Λυσίας ἔθετο ὡς βάσιν τοῦ λόγου του, καὶ ἐκ τοῦ ὅτι τέλος πάντων πρὶν ἢ ἀρξῆται λέγειν ἐγκαλύπτει τὸ πρόσωπόν του αἰσχυρόμενος, ὡς φαίνεται, διὰ τὸ ταπεινὸν καὶ ἀπρεπὲς τῆς τοῦ λόγου ὑποθέσεως.

Οὗτος λοιπὸν ὁ λόγος τοῦ Λυσίου προβάλλεται ὡς παράδειγμα τῆς δημώδους ῥητορικῆς, ἐπιλήψιμος κατὰ τε τὸ εἶδος καὶ καθ' ὕλην, πλὴν σχετικῶς πρὸς τὰς ἀξιώσεις τοῦ Πλάτωνος, αἵτινές εἰσι πολλῶ ὑπέρτεραι τῶν ἠθικῶν ἀναγκῶν τῆς ἐποχῆς του, σχετικῶς πρὸς τὴν ὑψηλὴν φιλοσοφικὴν περιωπὴν, ἐφ' ἧς ἱστάμενος ἐποπτεύει τὴν φύσιν τοῦ ἔρωτος· ἄλλως δὲ ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸ πνεῦμα τῆς τότε κοινωνικῆς κατστάσεως, κέκτηται πολλὰς ἐξωτερικὰς καλλονάς, αἵτινες δύνανται νὰ καταγοητεύσωσι τοιοῦτον ἐπιπόλαιον ἔραστήν τοῦ κάλλους, οἷος ὁ Φαῖδρος. Ὅθεν πρὸς τοῦτο τὸ παράδειγμα τῆς δημώδους ῥητορικῆς ὁ συγγραφεὺς ἀντιπαρατίθεισιν ἕτερον διαφέρον τοῦ πρώτου, οὐχὶ κατὰ τὴν ὕλην καὶ τὸ ἐμπριεχόμενον, ἀλλὰ κατὰ τὸ εἶδος καὶ τὴν μορφήν καθὼ εὐρυθμότερον καὶ κανονικώτερον, ὑπεμφαίνων διὰ τούτου ὅτι μόνος ὁ φιλοσοφῶν, μόνος ὁ ἐπιβρώνύων τὴν διάνοιαν αὐτοῦ διὰ τῆς ὄντως ἐπιστήμης, διὰ τῆς οὐσιώδους καὶ ἰδανικῆς ἀληθείας ἀποδίδει κύριος καὶ τῆς μορφῆς, δυνάμενος ἐξ ὑπογυίου ν' ἀποτελέσῃ τι καὶ κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν πλευρὰν ἐντελὲς καὶ ἄρτιον.

Ὁ πρῶτος Σωκρατικὸς λόγος.

Ἐνάρχεται τοῦ λόγου ὁ Σωκράτης ἐπικαλούμενος τὰς Μούσας τὰς ἐπονομασθείσας *Λιγείας*, εἴτε διὰ τὸ ὀξύφωνον αὐτῶν καὶ λάλον, εἴτε διὰ τὴν συγγένειάν των πρὸς τὸ μουσικὸν γένος τῶν Λιγύων. Ὅποτερην δὲ τῶν παραγωγῶν τούτων καὶ ἂν παραδεχθῇ τις, εὐκόλως καταναεῖ ὅτι ἐν αὐταῖς ἐγκεῖται δριμύς σαρκασμὸς κατὰ τοῦ Λυσίου· διότι κατὰ μὲν τὴν πρώτην θίγονται τὰ δύο προσημειωθέντα τοῦ

λόγου τοῦ ἐλλείμματτα, τὸ μονότονον τοῦ ῥυθμοῦ, καὶ ἡ συνεχὴς ἐπανάληψις τῶν αὐτῶν ἐννοιῶν, ἥτοι τὸ λάλον αὐτοῦ καὶ ἀδόλεσχον· κατὰ δὲ τὴν δευτέραν εἰς ἀναμνησθῶμεν ὅτι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις οἱ Λίγυες ἦσαν διαβόητοι ἐπὶ ψευδολογίᾳ, σιωπηλῶς χαρακτηρίζεται τὸ ψεῦδος τοῦ λόγου του, ἐφ' ὅσον μάλιστα ὁ Σωκράτης προσημαζόμενος διαρρήδην ἀναφέρει, ὡς ἀνωτέρω παρατηρήθη, ὅτι ὁ ὑπ' αὐτοῦ εἰσαγόμενος ἔραστής, ὅστις εἶναι τὸ αὐτὸ πρόσωπον πρὸς τὸ ἐν τῷ λόγῳ τοῦ Λυσίου ἀπαντῶμενον, καὶ τοι ἔρων μεираκίσχον τινὰ οὐχ ἦττον ἢ οἱ ἄλλοι ἐρασταί, ἅτε ὁμοῦς πανούργος ὢν καὶ ὕπουλος τὸν κατέπεισεν ὅτι δὲν τρέφει πρὸς αὐτὸν ἔρωτα.

Εἰς δὲ ἤδη παραλληλίζοντες τὸν τρόπον δι' οὗ ἑκάτεροι, ὅ,τε Σωκράτης καὶ ὁ Λυσίας, ἐπραγματεύθησαν τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, λάβωμεν ὡς γνώμονας τοῦ παραλληλισμοῦ τὰς δύο ἐκείνας ιδιότητας, ἃς τινὰς ὁ Σωκράτης, ὡς ἐφθήμεν εἰπόντες, ὑπέθετο ὡς τὰς ἀναγκαίας τοῦ λόγου ἀρετάς, τὴν διάθεσιν ἢ διάταξιν καὶ τὴν εὕρεσιν, κατ' ἐκείνην μὲν ἀνευρίσκομεν τὸν Σωκρατικὸν λόγον προέχοντα· διότι οὗτος ὁρμάται ἐκ τινος γενικῆς ἀρχῆς, ἐκ τινος ἐξηγήσεως τοῦ ἀντικειμένου ὀρίζων πρῶτον τὴν ἔννοιαν τοῦ ἔρωτος, ἐνῶ ὁ λόγος τοῦ Λυσίου ὁρμάται ἐκ τοῦ μερικοῦ, ἐκ τοῦ προσωπικοῦ, προτάττων οὐχὲν προσίμιον ἀλλ' ἐπίλογον καὶ ἀρχόμενος ἐκ τοῦ σημείου ἐκείνου, εἰς ὃ ὀφείλε νὰ καταντήσῃ περαίνων τὰς σκέψεις του ὁ ἔραστής ὅστις ἐπιζητεῖ νὰ πείσῃ τὸν ἐρώμενον. Κατόπιν δὲ ποιούμενος διάκρισιν, ἣν παρέλειψεν ὁ Λυσίας μετὰ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ ἐρώμενου, (ἥτις καλεῖται ἔρως, ὁρμέμφυτος οὖσα ἐπιθυμία τοῦ σωματικοῦ κάλλους, καὶ τῆς τοῦ μὴ ἐρώμενου, (διότι καὶ οἱ μὴ ἐρώμενοι ἐπιθυμοῦσι τῶν καλῶν) ἥτις καλεῖται σωφροσύνη, ἐπίκτητος οὖσα δοξασία καὶ ἔλλογος σκέψις τοῦ ἀρίστου, καὶ ὑπάγων τὰ δύο ταῦτα εἶδη τῶν ἐπιθυμιῶν ὑπὸ τὴν γενικὴν ἔννοιαν τῆς ἐπιθυμίας ἢ τῆς πρὸς τὸ καλὸν τάσεως, διαθέτει κατὰ λογικὴν τάξιν τὴν σειρὰν τῶν ἐπιχειρημάτων του. Αἱ προτάσεις καὶ αἱ περίοδοι στενῶς πρὸς ἀλλήλας συνδεόμεναι, ἔχουσι σαφήνειαν καὶ ἐνάργειαν· ὁ λόγος ῥέει ὁμαλὸς καὶ λείος, ὅπως δ' εἰπεῖν τὰ πάντα οἰκονομοῦνται καὶ διατάττονται λογιζομένως καὶ κανονικῶς πρὸς κατόρθωσιν τοῦ ἐπιδικουμένου σκοποῦ.

Καὶ κατὰ τὴν εὕρεσιν δὲ ἀναδείκνυται οὐχ ἦττον ὑπέρτερος τοῦ Λυσιακοῦ λόγου· διότι ὁ Πλάτων ἐν τῷ πρώτῳ τούτῳ Σωκρατικῷ λόγῳ ἐπιλαμβάνεται μόνου τοῦ ἀρνητικοῦ μέρους, ὅτι δηλ. ὁ ἐρώμενος δὲν πρέπει νὰ χαρίζεται εἰς τὸν ἐρώμενον, παραλείπει δὲ ἐπὶ τούτου τὸ θετικὸν ὅτι πρέπει νὰ χαρίζεται εἰς τὸν μὴ ἐρώμενον. Καὶ τῶντι εὐκόλως ἡδύνατο ὁ συγγραφεὺς νὰ φέξῃ τὸν ὑπ' αὐτοῦ κληθέντα ἔρωτα,

(1) Ἦν οὕτω δὴ πᾶσι, μᾶλλον δὲ μεираκίσκος μάλα καλός. Τούτῳ δὲ ἦσαν ἐρασταὶ πάντες πολλοί· εἰς δὲ τις αὐτῶν αἰμύλος ἦν, ὃς οὐδενὸς ἦττον ἐρῶν ἐπεπείκει τὴν παῖδα, ὡς οὐκ ἐρῶν. — Φαῖδρος, σελ. 237, B.

ἦτοι τὴν αἰσθητικὴν ἐπιθυμίαν, τὸ πάθος, χαρακτηρίζων αὐτὸν προσηκόντως· διότι τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τοῦ πάθους εἰσὶν εὐδιάγνωστα, ταῦτα εὐκόλως κατανοεῖ ὁ ὀρθὸς λόγος, ἡ κοινὴ τῶν ἀνθρώπων φρόνησις, ἥτις κατὰ τὴν διάγνωσιν ταύτην συνάδει πρὸς τὴν ἐπιστήμην, πρὸς τὴν ὑψηλοτέραν ἠθικὴν θεωρίαν.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ μὴ ἐρῶν παρίσταται ὡς τοιοῦτος μόνον κατὰ προσποίησιν καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον, ἔπεται ὅτι αἱ τάσεις του δὲν διαφέρουσι τῶν τοῦ ἐρωτος, ἀλλὰ καλύπτονται ὑπὸ τὸ προσωπεῖον τῆς ἀρετῆς ἵνα ἐπιτηδεύως ὑπεκφύγῃ τὴν ποινὴν τοῦ ἀμεταβλήτου Νόμου τῆς ἠθικῆς τάξεως. Ἡ φρόνησις, ὅφ' ἧς ὁ μὴ ἐρῶν δῖσχυρίζεται ὅτι καθοδηγεῖται καὶ διευθύνεται εἰς τὰ διανοήματα καὶ τὰς πράξεις του, εἶναι καὶ αὐτὴ ἐγωϊστικὴ, δὲν σημαίνει ἄλλο τι εἰμὴ ὑπερβάλλοντα βαθμὸν ὑπουλόγητος καὶ ὑποκρίσεως πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς κτηνώδους ὀρέξεως. Ὅθεν ὁ μὴ ἐρῶν συγκαταλεκτέος εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν μετὰ τοῦ ἐρῶντος, ἢ μάλλον εἰπεῖν ἐξελέγχεται ἔτι φαυλότερος τούτου, ἅτε εἰλικρινῶς καὶ ἀνυποκρίτως ἐκδηλοῦντος τὰς ἀλόγους αἰσθητικὰς ὁρμάς του. Ὅθεν ὁ Σωκράτης, ἀφοῦ ἐψεξε τὸν ἐρῶντα ἀναπτύξας τὴν ἐκ τούτου κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἐρωτός του προερχομένην φθορὰν τοῦ τε πνεύματος καὶ τοῦ σώματος καὶ τὴν ζημίαν τῆς παρουσίας τοῦ ἐρωμένου, καὶ τὴν μετὰ τὴν λήξιν τοῦ πάθους τοῦ ἀπιστίαν καὶ ἀλλοίωσιν τῶν ἐρωτικῶν του διαθέσεων, διακλύπτει κατὰ τὸ πρῶτον μέρος τὸν λόγον του, καὶ τοι τοῦ Φαίδρου προτρέποντος νὰ συνεχίσῃ καὶ τὸ δεύτερον μέρος, ἵνα, καθάπερ μέχρι τοῦδε ἐψεξε τὸν ἐρῶντα, οὕτω καὶ νῦν ἀπ' ἐναντίας ἐπαινέσῃ τὸν μὴ ἐρῶντα ἀπαριθμῶν τὰ ἐκ τούτου πηγάζοντα ὠφελήματα. Τὸ πραγματικὸν λοιπὸν καὶ οὐσιῶδες αἷτιον τῆς ἐνταῦθα καταπαύσεως τοῦ λόγου εἶναι ὅτι ὁ μὴ ἐρῶν δὲν ἀντίκειται πρὸς τὸν ἐρῶντα, δὲν εἶναι ἕτερόν τι πρὸς τοῦτον ἐφ' ὅσον τὴν αὐτὴν τάσιν ἔχει καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐπιδιώκει, διαφέρει δὲ μόνον καθότι ὑπολογίζεται τὰ ὀδυνηρὰ τοῦ παρόντος ἀποτελέσματα καὶ ἀποπειρᾶται δι' ἐπιπλάστων μέσων νὰ τὰ ὑπεκφύγῃ. Τὸ καθ' αὐτὸ ἄρα θετικόν, τὸ ἀντίθετον πρὸς τὸν αἰσθητικὸν ἐρωτα, οἷον τὸν ἐννοεῖ ὁ Λυσίας ἦτοι ὁ κοινὸς νοῦς, εἶναι αὐτὸς ὁ ἔρως ὑψωμένος εἰς ἀνωτέραν δύναμιν, εἶναι ὁ ἔρως πρὸς τὸ θεῖον, τὸ ἰδανικόν, ὁ ἐντελὴς θριαμβεύων κατὰ τῆς ταπεινῆς αἰσθητικότητος. Ὅθεν οἱ δύο προεκτεθέντες λόγοι, ὁ τοῦ Λυσίου καὶ ὁ πρῶτος τοῦ Σωκράτους περιέχουσι τὴν ἀρνητικὴν ἐννοιαν τοῦ ἐρωτος, προεξομαλύνοντες καὶ προπαρσκευάζοντες τὴν ὁδὸν εἰς τὸν δεύτερον Σωκρατικὸν λόγον περιέχοντα τὴν θετικὴν καὶ ἀληθῆ ἐκείνου ἐννοιαν.

Πατέρα δὲ τοῦ πρώτου τούτου λόγου τοῦ ἀποκαλεῖ ὁ Σωκράτης ὅτε μὲν τὸν Λυσίαν (σ. 257. B.) ὡς παρκαλουθήσας τὰ ἴχνη τούτου καὶ ἀπομιμηθεὶς τὴν περὶ τοῦ ἐρωτος πραγματείαν του, ὅτε δὲ τὸν Φαῖδρον (σ. 244. A.), τὸν πιστὸν ὁπαδὸν καὶ θιασώτην τοῦ Λυσίου· ἄλλοτε δὲ ἀποδίδει αὐτὸν εἰς τὴν ἔμπνευσιν τῆς Σαπφοῦς ἢ τοῦ Ἀνακρέοντος (σ. 235.), τῶν ἐρωτικῶν Ποιητῶν τῶν ἐκπροσωποῦντων τὴν κατωτέραν αἰσθητικὴν τῶν Αἰολέων ποίησιν· ἔτι δὲ καὶ εἰς τὰς Νύμφας, (σ. 238 A. καὶ 241. E) ὑποδεεστέρας τῆς φύσεως θεότητος, δι' ὧν συμβολικῶς παριστάνει τὸ ταραχῶδες τοῦ πάθους καὶ τῶν αἰσθητικῶν ὁρμῶν, ἕς τινος ὁ λόγος του τείνει ὅπως ἐκδηλώσῃ διὰ τε τοῦ ρυθμοῦ καὶ τῆς λέξεως. Γενομένης δὲ ἤδη μνείας περὶ τῆς Πλατωνικῆς κριτικῆς τῶν συμβόλων καὶ τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως, δεόν ἵνα μὴ παραδράμωμεν ἀνερμήνευτον καὶ τὴν συμβολικὴν παράστασιν περὶ τῆς θεόθεν ἐπιβληθείσης τιμωρίας εἰς τὸν Ὀμηρὸν τὸν πατέρα τῆς ἐποποιίας, ὅστις ἀπετυφλώθη διότι διὰ τῆς κακηγορίας ἠσέθησε περὶ τὴν θεὰν Ἑλένην, ὡς ὁ Σωκράτης ἐξομολογεῖται τὴν ἰδίαν αὐτοῦ περὶ τὸν ἔρωτα ἀσέβειαν, βλασφημήσας κατὰ τοῦ θεοῦ διὰ τοῦ προεκτεθέντος λόγου του. Ἡ τύφλωσις αὕτη εἶναι σύμβολον τῆς ἀγνοίας τοῦ ἐπικοῦ ποιητοῦ, ἀπρίξ ἀντεχομένου τῶν μύθων καὶ τυφλοῖς ὁμμασι πιστεύοντος τὴν δημῶδη θρησκείαν καὶ τὴν παράδοσιν. Εἰς τὸ αὐτὸ δὲ ἁμάρτημα μετὰ τοῦ Ὀμήρου περιέπεσε καὶ Σησίχορος ὁ λυρικὸς ποιητὴς καὶ τὴν αὐτὴν τιμωρίαν ὑπέστη, ἀλλ' ὑπερέβη τὸν Ὀμηρον, καθότι ἐπιγνοὺς τὴν αἰτίαν τῆς τυφλώσεώς του ἐνόησε διὰ τίνος μέσου ἀγνίζεσθαι καὶ λαμβάνει κάθαρσιν ὁ ἁμαρτάνων περὶ τὴν θρησκείαν καὶ τὴν μυθολογίαν. Ὅθεν διὰ τῆς παλινωδίας τοῦ ἀνακαλέσας τὰς προτέρας τῆς Ἑλένης βλασφημίας του ἀνέβλεψε· διότι ὁ λυρικὸς ποιητὴς στρέφεται εἰς κύκλον εὐρύτερον ἢ ὁ ἐπικός, ἅδει τὰ αἰσθηματά του καὶ ἐξωτερικεύει μετὰ μεΐζονος ἐλευθερίας τὰς περὶ τῶν μύθων προσωπικὰς δοξασίας του. Ὅθεν καὶ ὁ Σωκράτης ὅστις εἰς τὸν περὶ τοῦ ἐρωτος ψόγον ἠκολούθησε τὴν γνώμην τῶν πολλῶν, τὴν δημῶδη παράδοσιν, μέλλων ἤδη νὰ παλινωδῇσῃ, νὰ πλέξῃ τὸ ἐγκώμιον τοῦ Θεοῦ, ὑποθέτει αὐτὸ ὡς ἔργον τοῦ αὐτοῦ Σησιχόρου, διότι οὗτος ἐκπροσωπεῖ τὴν ὄντως θρησκευτικὴν καὶ περίσεμνον λυρικὴν τῶν Δωριέων ποίησιν, ἥτις ὑπὸ τοῦ Πινδάρου προήχθη εἰς ὑψιστον βαθμὸν τελειότητος, διότι τούτου τὸ παράδειγμα μιμούμενος καὶ ὁ Σωκράτης ἐπιχειρεῖ ὅπως ἀπευθύνῃ παλινωδίαν πρὸς τὸν ἔρωτα, καὶ διότι ἐπὶ τέλους ἡ ἀπόφασις τοῦ Σωκράτους ν' ἀπαγγεῖλῃ τὸν δεύτερον αὐτοῦ λόγον μὲ γυμνὴν τὴν κεφαλὴν, καὶ ὅχι ὡς τὸν πρῶτον ὑπ' αἰσχύνης ἐγκεκαλυμμένος ἀναλο-

γεί πρὸς τὴν τύφλωσιν καὶ ἀνάβλεψιν τοῦ μεγάλου ἐκείνου Λυρικοῦ.

Ἐντεῦθεν οὖν συνάγεται ὅτι ὁ Σωκράτης θεωρεῖ τὸ ἐμπεριεχόμενον τοῦ ἐπομένου λόγου του ὡς ἀπλήν ποιητικὴν ἔμπνευσιν, ὡς μυθικὴν μορφήν καλύπτουσιν τὸ ἀληθές. Σημειωτέον δὲ ὅτι εἰ καὶ συμπαθεῖ πρὸς τὸν Στησίχορον, εἰ καὶ ἐκδηλοῖ τὴν πρὸς τὸν ποιητὴν πνευματικὴν αὐτοῦ συγγένειαν, δὲν ἐννοεῖ ὁμῶς καὶ νὰ συνταυτισθῇ ὁλοσχερῶς μετ' αὐτοῦ· ἀπεναντίας μάλιστα βητῶς διαβεβαιεῖ ὅτι αὐτὸς θέλει ὑπερβῆν ἀμφοτέρους κατὰ τὴν φρόνησιν, τὸν τε Ὀμηρον τὸν ἀγνοήσαντα τὴν αἰτίαν τῆς τυφλώσεώς του, καὶ τὸν Στησίχορον, ὅστις πρότερον ὑποστάς τὴν τύφλωσιν καὶ κατόπιν ἐπιγνοὺς τὴν αἰτίαν τῆς τιμωρίας ταύτης, ἐποίησε τὴν πρὸς τὴν ἑλένην Παλινωδίαν του· διότι αὐτὸς θέλει ἀποπειραθῆν ὅπως ἀποδώσῃ τὴν πρὸς τὸν Ἑρωτα ὀφειλὴν του πρὶν ἢ πάθῃ τι κακὸν πεπραπλήσιον.

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ ΕΝ ΑΜΕΡΙΚῃ.

(Συνέχ. Ἰδε φυλλάδ. 430.)

ΙΒ'.

Ἑφημερίδες ἐν Ἀμερικῇ.

Ἐλέγετο πρὸ τινων ἐτῶν, ἴσως δὲ καὶ σήμερον λέγεται, ὅτι ἡ ἐφημεριδογραφία εἶναι ἡ τετάρτη τοῦ Κράτους ἐξουσία· ἀντιτίθρητον ὁμῶς ὅτι ἐν Ἀμερικῇ ὅπου πάντες, κατὰ τε τὰς πόλεις καὶ αὐτὰς τῶν χωρίων τὰς ἐσχατίας, γινώσκουσι τὸ ἀναγινώσκειν, ἡ ἐφημεριδογραφία πρέπει νὰ καταταχθῇ οὐχὶ εἰς τὴν τετάρτην ἀλλ' εἰς τὴν πρώτην τάξιν· διότι πράγματι, εἰς οὐδὲν μέρος τῆς γῆς ὅσον ἐνταῦθα, αἱ ἐφημερίδες ἐπενεργοῦσι τοσοῦτον ἐπὶ τὰς ἀποράσεις τῆς κυβερνήσεως καὶ ἐπὶ τὴν δημοσίαν γνώμην. Καλῶς συντασσόμεναι συνήθως, παριστῶσιν εὐσυνειδήτως τὰς ἀνάγκας τοῦ λαοῦ, καὶ γίνονται στερεώτατα στηρίγματα τῶν μεγάλων ἀρχῶν τοῦ πολιτεύματος. Ἐπὶ τῶν μεγάλων ἐκλογῶν, ὅτε αἱ μὲν μερίδες ἀντιπαρτάσσονται, αἱ δὲ ἰδέαι συγκρούονται ἀκάθεκτοι, ὁ πόλεμος τῶν ἐφημερίδων καθίσταται ζωηρότατος καὶ τρικυμιώδης· μετ' αὐτὰς ὁμῶς, ἅμα γνωσθείσης τῆς γνώμης τῶν πλειοψηφούντων, οὐ μόνον γαληνίζῃ ἀλλὰ καὶ παύει ἐξ ὁλοκλήρου. Ναι μὲν αἱ πλειοψηφαὶ δὲν εἶναι ἀλάνθαστοι, ἐνίοτε μάλιστα καὶ ἀπατῶνται· ἐν Ἀμερικῇ ὁμῶς ὅπου ἕκαστος ἔχει καὶ τὸ δικαίωμα καὶ τὴν ἐλευθερίαν νὰ ψηφοφορῇ, ὅπου πάντες ἀναγινώσκοντες ἔχουσι τὸν τρόπον νὰ φωτίζωσι τὸν νοῦν αὐτῶν διὰ τοῦ νοῦς

τῶν ἄλλων, τὸ ποῖον εὐρίσκεται σχεδὸν πάντοτε πρὸς τὸ μέρος τοῦ ποσοῦ. Ἄλλως καὶ τὸ μετακινητὸν πρῶτον τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καθιστᾷ εὐκολωτέραν τὴν διόρθωσιν τῶν ἐσφαλμένων, ἅμα δὲ καὶ ἐρεθίζει τὴν ἀμιλλαν καὶ προκαλεῖ ἀδιακόπως τὴν πρόοδον. Περιττὸν δὲ νὰ προσθέσω ὅτι ὁ ἀμερικανικὸς τύπος, ὅλως ἀχαλίνωτος, πρώτην ἐντολήν ἔχει τὴν διάδοσιν πάντων τῶν πολιτικῶν καὶ οἰκονομικῶν τρόπων, ὅσοι ἐνισχύουσι μὲν τὴν ἐλευθερίαν τῶν πολιτῶν, αὐξάνουσι δὲ τὴν κοινὴν εὐζωίαν.

Μέγας εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν Ἀμερικῇ ἐκδιδόμενων ἐφημερίδων, ὑπὲρ τὰς τέσσαρας χιλιάδας· ἐξ αὐτῶν δὲ ὑπάρχουσι τινες ὁμιλοῦσαι περὶ κοινωνίας καὶ θρησκείας ὡς μαινόμεναι, καὶ ζητοῦσι ν' ἀνατρέψωσι τοὺς ἐλευθέρους θεσμοὺς καὶ ν' ἐντικαταστήσωσιν αὐτοὺς δι' ἀπολύτου καὶ μισαλλοδόξου ἐξουσίας. Λέγουσαι δὲ ὅτι ἡ εὐδαιμονία τῶν Ὁμοσπόνδων πολιτειῶν εἶναι ψευδής, καὶ ὅτι ἡ ἐλευθερία αὐτῶν εἶναι πλήρης ἀτοπημάτων, προοικονίζονται μέγιστα δυστυχήματα ἐὰν ἐξακαλουθήσωσι λατρεύουσαι διαφοροτρόπως τὸν Θεὸν καὶ ἀπολαύουσαι τῶν ἐπιβούλων πλεονεκτημάτων τῆς ἐλευθερίας. Ολίγοι ὁμῶς οἱ ἀναγινώσκοντες τὰς φανταστικὰς αὐτὰς ἐφημερίδας, ἐκδιδόμενας ὑπὸ Καθολικῶν· ἀναγινώσκουσι δὲ αὐτὰς ὅπως γελάσωσι, καθὼς γελῶμεν ὁσάκις παιδίον ἀσθενὲς καὶ θρασὺ φασερίζει τῆμα μακρόθεν διὰ γρόνθων.

Καὶ πανταχοῦ μὲν αἱ ἐφημερίδες ὠφέλιμαί, εἰς τὴν Ἀμερικὴν ὁμῶς ὅπου τὸ λογικὸν κυβερνᾶται δι' ἐκυτοῦ εἶναι ἀπαραίτητοι· διότι ἡ ἐλευθερία συζήτησις κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην εἶναι ἡ ἀσφαλεστάτη τῶν ἐγγυήσεων τῆς κοινωνικῆς τάξεως, ἅμα δὲ καὶ ἡ πηγὴ πάσης προόδου. Ὅπου συγκατοικοῦσι πεντακόσιοι Ἀμερικανοὶ ἔσο βέβαιος ὅτι θὰ εὕρῃ καὶ ἐκκλησίαν καὶ πολιτικὴν ἐφημερίδα· διότι ἐφημερίς καὶ ἐκκλησία εἶναι ἀντικείμενα τῆς πρώτης ἀνάγκης, ἐνῶ τὰ λοιπὰ θεωροῦνται δευτερεύοντα. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐμπορικὴ τάξις καὶ ἡ γεωργικὴ εἶναι αἱ μόναι ὑπάρχουσαι εἰς τὰς Ὁμοσπόνδους πολιτείας, αἱ ἐφημερίδες, κατὰ μίμησιν τῶν ἀγγλικῶν, ὑπηρετοῦσι θαυμασίως τὰ συμφέροντα αὐτῶν.

Αἱ ἀμερικανικαὶ ἐφημερίδες εἶναι ἄλλαι συλλογαὶ πληροφοριῶν καὶ εἰδήσεων περὶ παντὸς πράγματος καὶ παντὸς τόπου. Ἀλλ' αἱ ἐμπορικαὶ εἶναι καὶ ἐπικρατέστεραι, ἐνῶ περὶ φιλολογίας οὐδόλως ἢ μικρὸν ποιοῦνται λόγον. Ἐπειδὴ δὲ μεταχειρίζονται μικρὰ καὶ πυκνὰ στοιχεῖα, καὶ οὔτε ἐγγύησιν δίδουσιν, οὔτε εἰς φόρον χαρτοσήμου ὑπάκουσαι, πωλοῦνται ἀντὶ δέκα λεπτῶν τὸ φύλλον καὶ αἱ μέγισται. Διὰ τοῦτο πάντες ἀγοράζουσι καὶ ἀναγινώσκουσιν ἐφημερίδας. Ὅποιαδήποτε εἶδους εἰδήσιν θέλεις εἶσαι πάντοτε σχεδὸν βέβαιος ὅτι θὰ τὴν εὕρῃ εἰς τὴν ἐφημερίδα.